

UNIwersYTET
WARSAWSKI

Wydział Historii
Uniwersytetu Warszawskiego

Wydział
Nauk Politycznych
i Dziennikarstwa

II. Międzynarodowa konferencja naukowa

Polska i Ukraina w perspektywie geopolitycznej: historia i współczesność

28-29 kwietnia 2025 r.

Wydział Historii UW, Sala Kolumnowa

Partner

BGK
BANK GOSPODARSTWA
KRAJOWEGO

Współpraca

muzeum
dzieci
polskich
ofiar totalitaryzmu

Patronat honorowy

**POLSKIE TOWARZYSTWO
NAUK POLITYCZNYCH**
POLISH POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION

Polska i Ukraina w perspektywie geopolitycznej: historia i współczesność

II. Międzynarodowa konferencja naukowa
28-29 kwietnia 2025 r.
Uniwersytet Warszawski, 2025

Cel konferencji:

refleksja nad znaczeniem czynników geopolitycznych w dziejach Polski i Ukrainy (zarówno w perspektywie historycznej, jak i współczesnej).

Organizator:

Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego

Współorganizator:

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Przy współudziale:

Edukacyjno-Naukowy Instytut Stosunków Międzynarodowych,
Historii i Filozofii Czerkaskiego Uniwersytetu
Narodowego im. Bohdana Chmielnickiego

Muzeum Dzieci Polskich – Ofiar Totalitaryzmu w Łodzi

Partner:

Bank Gospodarstwa Krajowego

Patronat Honorowy:

Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych

Miejsce prowadzenia obrad:

Uniwersytet Warszawski, Wydział Historii
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

Języki robocze konferencji:

polski; ukraiński; angielski

Regulamin konferencji:

powitania – 10 min.
wykład plenarny – 15 min.
referat – 15 min.
dyskusja – 30 min.

Komitet naukowy:

dr hab. Katarzyna Błachowska (UW)

dr hab. Bartosz Hordecki, prof. ucz. (UAM)

dr doc. Andriy Kasyan (CzNU)

dr Iwona Łuczyk (BGK)

dr hab. Marek Mikołajczyk, prof. ucz. (UAM)

dr hab. Olga Morozowa (UW; prof. CzNU)
sekretarz konferencji, redaktor abstraktów

dr hab. Szymon Ossowski, prof. ucz. (UAM)

dr doc. Oleksandr Spriahailo (CzNU)

prof. dr hab. Andrzej Stelmach (UAM)

dr hab. Rafał Witkowski, prof. ucz. (UAM)

dr hab. Marzena Zawadowska, prof. ucz. (UW)

prof. dr hab. Natalia Zemzyulina (CzNU)

Komitet organizacyjny:

dr hab. Katarzyna Błachowska (UW)

dr Piotr Kroll (UW)

dr hab. Bartosz Hordecki (UAM)

dr hab. Olga Morozowa (UW, CzNU)

dr Krzysztof Senger (UAM)

prof. dr hab. Natalia Zemzyulina (CzNU)

PROGRAM

28 kwietnia 2025

Sala Kolumnowa (parter)

<https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw>

8.00-9.00 **Rejestracja uczestników**

9.00 **OTWARCIE KONFERENCJI**

Moderacja: **Katarzyna Blachowska, Bartosz Hordecki, Olga Morozowa**

9.10-9.20 **Łukasz Niesiołowski-Spanò**, Dziekan Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego

9.20-9.30 **Szymon Ossowski**, Dziekan Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

9.30-9.40 **Oleksandr Cherevko**, Rektor Czerkaskiego Uniwersytetu Narodowego im. Bohdana Chmelnickiego

9.40-9.50 **Mateusz Walewski**, Główny Ekonomista i Dyrektor Departamentu Badań i Analiz, Bank Gospodarstwa Krajowego

9.50-10.00 **Andrzej Janicki**, p.o. Dyrektora Muzeum Dzieci Polskich – Ofiar Totalitaryzmu w Łodzi

10.00–11.30 **PANEL INAUGURACYJNY “PARTNERSTWO POD PRESJĄ : POLSKA I UKRAINA W OBLICZU ZMIAN W UKŁADZIE GEOPOLITYCZNYM NA ŚWIECIE”**

Moderator: **Bogdan Zawadewicz**, Dyrektor Biura Analiz Ryzyka Ekonomiczno-Geopolitycznego, Bank Gospodarstwa Krajowego

Paneliści : **Mariia Zolkina**, Kierownik ds. bezpieczeństwa regionalnego i studiów nad konfliktami, Fundacja Inicjatyw Demokratycznych im. Ilko Kucheriva & Associate

Research Fellow, LSE IDEAS; **Daniel Szeligowski**, Koordynator programu Europa Wschodnia, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych; **Jan Strzelecki**, Zastępca Kierownika Zespołu Gospodarki Światowej, Polski Instytut Ekonomiczny.

11.30 - 12.00 **przerwa kawowa**

WYKŁADY INAUGURACYJNE

12.00-12.15 **Katarzyna Blachowska**, *„Księstwo Halickie XII–XIV w. – potęga kształtującego się regionu Europa Środkowo-Wschodnia, czy „marchia na rubieży Rusi”? Stanowiska historyków ukraińskich, ujęcia historyków polskich”*

12.15-12.30 **Bartosz Hordecki, Magdalena Lorenc**, *Wolność akademicka w Ukrainie w kontekście agresji rosyjskiej – diagnozy, transformacje, perspektywy*

12.30-12.45 **Natalia Zemzyulina, Jegor Zemzyulin**, *Співпраця України та Польщі як основа культурно-цивілізаційної та геополітичної стратегії регіону (Współpraca Ukrainy i Polski jako podstawa strategii kulturalno-cywilizacyjnej i geopolitycznej regionu)*

12.45-13.00 **Andrzej Janicki**, *Współpraca polsko-ukraińska w dotychczasowej działalności Muzeum Dzieci Polskich - Ofiar Totalitaryzmu w Łodzi*

13.00–14.00 – **Obiad (Sala Kolumnowa, parter)**

SESJA I

SESJA II

SESJA III

14.00-16.00 Sala Kolumnowa, parter online: https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw	14.00-16.00 Sala 8 online: https://meet.google.com/sjm-hepw-izy	14.00-16.00 Sala E, 1. piętro online: https://meet.google.com/kyb-fzue-rdk
Relacja Polska-Ukraina na przestrzeni wieków w ujęciach historycznych, politologicznych, a także w dyskursach praktycznych XIX–XXI w.	Relacja Polska-Ukraina na przestrzeni wieków w ujęciach historycznych, politologicznych, a także w dyskursach praktycznych XIX–XXI w.	Polska, Ukraina, Rosja, Białoruś, Litwa, Łotwa, Estonia w koncepcjach geopolitycznych XIX–XXI w.
Moderacja: Olga Morozowa (UW)	Moderacja: Olga Gaidai (UW)	Moderacja: Piotr Kroll (UW)
14.00-14.15 Bohdan Hud (Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki), <i>Давня Річ Посполита в студіях українських істориків / Dawna Rzeczpospolita w studiach historyków ukraińskich</i>	14.00-14.15 Nadiya Khalak (Instytut Ukraińskiej Archeografii oraz Źródłoznawstwa im. M. Hruszewskiego NAN Ukrainy; Uniwersytet Warszawski), <i>“Dzieje Rusi Halicko-Włodzimierskiej” – wciąż aktualne dzieło Stepana Tomaszewskiego o państwowości ukraińskiej w średniowieczu i jej kontakty z Polską</i>	14.00-14.15 Piotr Kroll (Uniwersytet Warszawski), <i>Relacje polsko-kozaćkie (ukraińskie) w latach 1658-1676 i wpływ na nie sytuacji geopolitycznej w regionie</i>
14.15-14.30 Leonid Zaszkilniak (Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki), <i>Про дискусійні питання українсько-польських відносин в роки Другої світової війни (19 тез) / O dyskusyjnych kwestiach ukraińsko-polskich stosunków pod czas II wojny światowej (19 тез)</i>	14.15-14.30 Valeriia Tsubenko (Scholarship holder of the Mieroszewski Center), <i>The evolution of the Russian government's policy towards the Polish population and its implementation in the Kyiv Governorate in the 19th - early 20th centuries / Ewolucja polityki władz rosyjskich wobec ludności polskiej i jej realizacja w guberni kijowskiej w XIX – na początku XX wieku</i>	14.15-14.30 Wołodymyr Komar (Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka), <i>Україна в концепції прометеїзму міжвоєнної Польщі / Ukraina w koncepcji prometeizmu Polski międzywojennej</i>
14.30-14.45 Igor Krywoszeja; Iryna Krywoszeja (Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tyuczyny w Humanii), <i>Польська спільнота в українському місті під імперською владою (кінець XVIII – початок XX століть): на прикладі Умані / Społeczność polska w ukraińskim mieście pod władzą imperatorską (koniec XVIII – początek XX w.): na przykładzie Humania</i>	14.30-14.45 Olga Gaidai (Uniwersytet Warszawski), Tomasz Matuszak (Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim), <i>Nielegalne przekroczenie granicy między Ukrainą Radziecką a Rzeczpospolitą Polską. Przypadek Wacława Strońskiego z 1923 roku</i>	14.30-14.45 Janusz Zuziak (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie) <i>Polska i Ukraina w planach federacyjnych Józefa Piłsudskiego</i>

14.45–15.00 Witold Bobryk (Institut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy w Białymstoku; <i>Ukraińskie Towarzystwo Historyczne w Polsce</i>), <i>Polityka wyznaniowa państwa a zmiana struktury etnicznej we wschodniej części dzisiejszego województwa lubelskiego na przestrzeni XIX-XX w.</i>	14.45–15.00 Jurij Drabczuk (Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu), <i>Михайло Грушевський як професор Львівського університету в оцінках польських істориків 1990-х – 2020-х років / Mychajło Hruszewski jako profesor Uniwersytetu Lwowskiego w ocenach polskich historyków lat 1990 - 2020</i>	14.45–15.00 Kubiak Antoni P. (Uniwersytet Warszawski), <i>Finlandyzacja, federalizacja czy bezkompromisowość? Ukraińskie zmagania z Rosją na przełomie XX i XXI wieku</i>
15.00–15.15 Iwan Romaniuk (Winnicki Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Mychajło Kotsiubynskiego), <i>Формування компромісу в історичній пам'яті українців та поляків кінця 20-початку 21ст. / Kształtowanie się kompromisu w pamięci historycznej Ukraińców i Polaków na przełomie XX i XXI wieku</i>	15.00–15.15 Iryna Szandra (Charkowska Państwowa Akademia Kultury / Szkoła Główna Handlowa w Warszawie), <i>Антирадянська еміграція першої половини XX ст.: українсько-польські рефлексії (за спогадами інж. О. Феніна) / Emigracja antyradziecka pierwszej połowy XX wieku: refleksje ukraińsko-polskie (na podstawie wspomnień inżyniera O. Fenina)</i>	15.00–15.15 Anna Lefèvre (Szkola Doktorska Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Warszawski), <i>Ukraine and Belarus as separated nation in Western European geopolitical imagery since 1917 / Ukraina i Białoruś jako odrębne państwa w zachodnioeuropejskim obrazie geopolitycznym od 1917 r.</i>
15.15–15.30 Anna Wardzińska (Institut Pamięci Narodowej w Warszawie), <i>Dziennikarze lwowscy w walce o tożsamość rusińską z kulturowo-politycznymi wpływami „Moskwy” w XIX w.</i>	15.15–15.30 Ludmiła Krywa (Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem w Kijowie), <i>Rola ukraińskiej diaspory naukowej w wojnie rosyjsko-ukraińskiej</i>	15.15–15.30 Jurij Bednarczuk (Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu), <i>Давньоруська держава у візіях польських істориків кінця XIX ст. / Dawna Rus w wizjach historyków polskich końca XIX wieku</i>
15.30–16.00 Dyskusja	15.30–16.00 Dyskusja	15.30–16.00 Dyskusja

16.00–16.30 – **Przerwa kawowa (Sala Kolumnowa, parter)**

SESJA IV

SESJA V

SESJA VI

16.30-18.00 Sala E, 1. piętro online: https://calendar.app.google/cd635VzDrwrrEHeA7	16.30-18.00 Zakład Dydaktyki i Historii Historiografii, pokój 25 online: https://meet.google.com/sjm-hepw-izy	16.30-18.00 Sala Kolumnowa, parter online: https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw
Relacja Polska-Ukraina na przestrzeni wieków w ujęciach historycznych, politologicznych, a także w dyskursach praktycznych XIX–XXI w.	Relacja Polska-Ukraina na przestrzeni wieków w ujęciach historycznych, politologicznych, a także w dyskursach praktycznych XIX–XXI w.	Inwazja Rosji na Ukrainę – wyzwania dla Ukrainy i Polski: polityczne, gospodarcze dyplomatyczne oraz w zakresie polityki bezpieczeństwa
Moderacja: Yuliana Palagnyuk (Uniwersytet Śląski w Katowicach)	Moderacja: Olga Gaidai (UW)	Moderacja: Olga Morozowa (UW)

16.30–16.45 Oksana Puszonkova (Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego), <i>Ян Станіславський: художник на межі польської та української культур / Jan Stanisławski: artysta na pograniczu kultur polskiej i ukraińskiej</i>	16.30–16.45 Mychajło Nesterenko (Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu) <i>Михайло Грушевський як голова Центральної Ради в оцінках польської преси 1917-1919 pp. / Mychajło Hruszewski jako przewodniczący Centralnej Rady w ocenach prasy polskiej w latach 1917-1919</i>	16.30–16.45 Krzysztof Konstanczuk, Olga Morozowa (Uniwersytet Warszawski) <i>Wojna na Ukrainie jako wojna cywilizacji? – pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę jako punkt kulminacyjny praktycznej realizacji koncepcji „Ruskiego Miru”.</i>
16.45–17.00 Lubomyr Dutko (Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu), <i>Снівпраця Михайла Грушевського з польськими інтелектуалами кінця XIX – початку XX ст.: сучасні історіографічні візії / Współpraca Mychajła Hruszewskiego z polskimi intelektualistami końca XIX i początku XX wieku: współczesne wizje historiograficzne</i>	16.45–17.00 Maksym Karadżijew (Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tyuczyny w Humaniu) <i>Великий терор 1937-1938 pp. в Умані: український та польський біль / Wielki Terror 1937-1938. w Humaniu: ból ukraiński i polski</i>	16.45–17.00 Olena Shypotilova; Małgorzata Winiarska-Brodowska (Uniwersytet Jagielloński) <i>Countering Russian Disinformation Operations: Poland vs. Ukraine / Przeciwdziałanie rosyjskim operacjom dezinformacyjnym: Polska kontra Ukraina</i>
17.00–17.15 Wiktor Drozdow (Izmailski Państwowy Uniwersytet Humanitarny), <i>Деполонізація символічного простору західноукраїнських міст у 1940-х роках: доля польських назв вулиць / Depolonizacja przestrzeni symbolicznej miast zachodniej Ukrainy w latach 40. XX wieku: losy polskich nazw ulic</i>	17.00–17.15 Liliia Tsyganenko (Dunajski Instytut Uniwersytetu Narodowego „Akademia Morska w Odessie”) <i>Тиша болю: досвід депортації українських і польських жінок (40-ві роки XX ст.) / Cisza bólu. Doświadczenie deportacji kobiet ukraińskich i polskich (lata 40. XX wieku)</i>	17.00–17.15 Svitlana Soroka (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), <i>"Wietnamizacja" wojny rosyjsko-ukraińskiej przez USA a bezpieczeństwo Polski</i>
17.15–17.30 Andrzej Bonusiak (Uniwersytet Rzeszowski), <i>Przyszłość terenów postsowieckich w świetle koncepcji prezentowanych na łamach nowojorskiego „Nowego Dziennika” w latach 90’ XX wieku</i>	17.15–17.30 Liubov Krupnyk (Instytut Ukraińskiej Archeografii i Źródłoznawstwa im. M.S. Hruszewskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) <i>Ruchy protestacyjne w Ukrainie i Polsce: doświadczenie ukraińskich dysydentów i polskiej Solidarności</i>	17.15–17.30 Mirosław Sułek (Uniwersytet Warszawski), <i>Geopolityczny wymiar inwazji Rosji na Ukrainę</i>
17.30–17.45 Roman Martynczuk (Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki), <i>Позиція Польщі і поляків щодо врегулювання збройного конфлікту на Донбасі в 2014–2021 pp. / Pozycja Polski i Polaków wobec rozwiązania konfliktu zbrojnego na Donbasie (2014–2021)</i>	17.30–17.45 Serhij Ruban (Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego), <i>Perspektywy rozwoju stosunków ukraińsko-polskich</i>	17.30–17.45 Adam Szymala (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie) <i>Pokój pomiędzy Ukrainą a Rosją?</i>
17.45–18.00 Dyskusja	17.30–18.00 - Dyskusja	17.45–18.00 Dyskusja

18.00–20.00 – Kolacja (Sala Kolumnowa, parter)

29 kwietnia 2025

Sala Kolumnowa (parter)

<https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw>

SESJA VII

10.00-12.00 Sala Kolumnowa, parter online https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw Ukraina, Polska i Europa po wojnie - perspektywy współpracy polsko-ukraińskiej oraz integracji Ukrainy z Unią Europejską Moderacja: Olga Morozowa, Katarzyna Błachowska (UW)
10.00–10.15 Anzhela Irzhavska (Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego), <i>Поглиблення інтеграційної взаємодії між Україною та Європейським Союзом / Pogłębianie współpracy integracyjnej między Ukrainą a Unią Europejską</i>
10.15–10.30 Marek Mikołajczyk (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), <i>Perspektywy członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej</i>
10.30-10.45 Yuliana Palagnyuk (Uniwersytet Śląski w Katowicach), <i>Ukraine in the European Union? Public Opinion in Ukraine and Poland on Ukraine's European Integration</i>
10.45–11.00 Svitlana Lizakowska (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni), <i>Kooperacja Ukrainy z UE przez pryzmat Systemu Informacyjnego Schengen (SIS)</i>
11.00–11.15 Barbara Leja (Uniwersytet Śląski w Katowicach), <i>Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Ukrainy w czasie prezydentury Donalda Trumpa – zmiany, wyzwania, kontrowersje stacjonarnie</i>
11.15–11.30 Stanisław Stępień (Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyśle), <i>Rosyjska agresja na Ukrainę (2014–2024) w polskiej i ukraińskiej historiografii (prezentacja publikacji Fundacji Wolność i Demokracja)</i>
11.30–12.00 Dyskusja

12.00–12.30 – **Przerwa kawowa (Sala Kolumnowa, parter)**

SESJA VIII

12.30-15.00 Sala Kolumnowa, parter online https://meet.google.com/ssq-mgnw-vxw Miejsce Ukrainy i Polski w globalnej oraz regionalnej architekturze bezpieczeństwa
Moderacja: Olga Morozowa, Katarzyna Błachowska (UW)
12.30-12.45 Serhij Łysenko (Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personelem), <i>Науковий вклад українських вчених у контр розвідувальну діяльність під час воєнних дії / Wkład naukowy ukraińskich naukowców w działalność kontrwywiadowczą podczas operacji wojskowych</i>
12.45-13.00 Piotr Krzykowski (Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie), <i>Charakterystyka współczesnych relacji rosyjsko-ukraińskich oraz ich prognozy na nadchodzące lata</i>
13.00-13.15 Piotr Lizakowski; Marcin Fitas (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni), <i>Bezpieczeństwo zdrowotne w Polsce w ramach europejskiego systemu bezpieczeństwa</i>
13.15-13.30 Sofia Piszczańska (Uniwersytet Jagielloński), <i>Znaczenie współpracy bałtycko-czarnomorskiej dla bezpieczeństwa Europy Środkowo-Wschodniej: wyzwania i perspektywy Trójkąta Lubelskiego oraz innych regionalnych inicjatyw w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej</i>
13.30-13.45 Iwan Zemzyulin (Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego), <i>Стратегії гібридної безпеки: співпраця України та Польщі в протидії інформаційним та кіберзагрозам / Strategie bezpieczeństwa hybrydowego: współpraca Ukrainy i Polski w przeciwdziałaniu zagrożeniom informacyjnym i cybernetycznym</i>
13.45-14.00 Dyskusja
14.00-14.15 Podsumowanie i zamknięcie konferencji (Sala Kolumnowa)

14.15-15.00 – **Obiad** (Sala Kolumnowa, parter)

ABSTRAKTY

Andrzej Bonusiak / dr hab., prof. ucz., /
Uniwersytet Rzeszowski /
abonusiak@ur.edu.pl

Przyszłość terenów postsowieckich w świetle koncepcji prezentowanych na łamach nowojorskiego „Nowego Dziennika” w latach 90’ XX wieku

Jednym z czasopism funkcjonujących w środowiskach polskich w Stanach Zjednoczonych był „Nowy Dziennik”, który w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. wypracował sobie pozycję najważniejszego polsko-amerykańskiego tytułu opiniotwórczego. Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie i przeanalizowanie zawartości gazety z punktu widzenia koncepcji związanych z przyszłością terenów wchodzących wcześniej w skład ZSRS.

Na podstawie analizy zawartości tematycznej „Nowego Dziennika” należy stwierdzić, że prezentował on pełny przekrój koncepcji związanych z tym obszarem, a za najlepsze rozwiązanie uważa: odsunięcie Rosji od Europy; powstanie suwerennych, prozachodnich państw postsowieckich; ekspansję NATO na wschód, a w perspektywie włączenie państw Europy środkowej do NATO i UE. Stwierdzić można również, że dziennik nie widział szansy Zbudowania Europy w stylu de’ Gaulla czyli od Atlantyku po Ural. Ostrzegał, że w dłuższej perspektywie nie ma co liczyć na utrzymywanie się słabości Rosji.

Wiktor Drozdow /dr, doc. /
Izmailski Państwowy Uniwersytet Humanitarny /
victordrozdov.84@gmail.com

Деполонізація символічного простору західноукраїнських міст у 1940-х роках: доля польських назв вулиць

Назви вулиць є важливим елементом міського тексту, у якому відображаються різні історичні дискурси. Їхнє перейменування традиційно виступає інструментом символічного контролю над суспільством, що підкреслює політичну значущість цього процесу. Унаслідок анексії західноукраїнських територій Радянським Союзом у 1939 р., нацистського окупаційного режиму у 1941–1944 рр., повернення комуністичної влади й продовження радянзації міський символічний простір зазнав масштабних трансформацій. Перейменування вулиць стало невід’ємною частиною політики влади, спрямованої на усунення польської присутності з публічного простору та нав’язування нових ідеологічних наративів. Однак темпи та методи топонімічної політики у західноукраїнських містах суттєво відрізнялися. Дослідження аналізує випадки очищення топонімічного простору у Львові, Луцьку, Рівному та Тернополі як радянською, так і німецькою окупаційною адміністрацією. Зокрема, увага приділятиметься аналізу динаміки перейменувань та обсягів «символічного очищення» від польських топонімів, стратегій перейменувань комеморативних назв вулиць, відмінностей між радянською та нацистською топонімічною політикою, а також практик збереження певних польських назв у топонімічному просторі й мотивів такого вибору. Застосування статистичних та картографічних методів дозволить комплексно проаналізувати політику щодо польських назв у різних містах регіону, виявити особливості кожного етапу топонімічних трансформацій та їхній вплив на формування нового символічного образу міст. Окрім аналізу безпосереднього процесу перейменування, дослідження також розгляне соціокультурні наслідки деполонізації топонімічного простору. Перетворення міських назв не лише змінювало картину публічного простору, а й впливало на колективну пам’ять, сприяючи витісненню польської історичної присутності із західноукраїнських міст.

Olga Gaidai / dr, doc. /
Uniwersytet Warszawski /
o.gaidai@uw.edu.pl
Tomasz Matuszak / dr /
Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim /
dyrektor@piotrkow-tryb.ap.gov.pl

Nielegalne przekroczenie granicy między Ukrainą Radziecką a Rzeczpospolitą Polską. Przypadek Wacława Strońskiego z 1923 roku stacjonarnie

Wacław Stroński przekroczył granicę Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej z Rzeczpospolitą Polską 24 lutego 1923 r. w punkcie granicznym w Rokitnie. W latach 1922–1923 sytuacja na granicy polsko-ukraińskiej była nieustabilizowana. Na polską stronę granicy, szczególnie na Wołyniu, w pierwszych latach po wojnie przechodzili liczni agitatorzy komunistyczni, a nawet całe uzbrojone grupy, atakujące polską administrację i majątki. Współ z miejscowymi komunistami wzywali oni tutejszą ludność do walki o przyłączenie do pierwszego państwa proletariatu. Również polski wywiad wysyłał licznych agentów polskich i petlurowskich na radziecką Ukrainę. Politycy polscy interesowali się sytuacją na radzieckiej Ukrainie. Uważali, że bolszewicki reżim musi upaść.

Stanowisko kierownika Głównego Wydziału Państwowej Hodowli Koni Ukrainy, zajmowane przez Strońskiego, miało ogromne znaczenie, a sam kierownik miał duży wpływ i powiązania między innymi urzędnikami państwowymi. Jednak do jego nielegalnej ucieczki przyczyniło się wiele powodów, które zostaną omówione w prezentacji. Niestety, osoba Wacława Strońskiego, jak również innych osób przez niego podanych w czasie przesłuchań, nie jest uwzględniona w publikacjach dotyczących obecności Polaków na Ukrainie. W trakcie dochodzenia Stroński był przesłuchiwany, rewidowano go. Prezentacja będzie oparta na materiałach Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim.

Bartosz Hordecki / dr hab., prof. ucz. /
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
bartosz.hordecki@amu.edu.pl
Magdalena Lorenc / dr
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;

magdalena.lorenc@amu.edu.pl

Wolność akademicka w Ukrainie w kontekście agresji rosyjskiej – diagnozy, transformacje, perspektywy

Głównym celem referatu jest prezentacja dotychczasowych rezultatów projektu Erasmus+ „Promoting Academic Freedom in Ukraine” realizowanego przez Uniwersytet im Adama Mickiewicza w Poznaniu wspólnie z Uniwersytetem Karola i Franciszka w Grazu (lider grantu), Europejskim Centrum Studiów i Inicjatyw (CESIE), Kijowskim Uniwersytetem Narodowym im. Tarasa Szewczenki, KMOP, Międzynarodowym Uniwersytetem Humanitarnym w Odessie, Sumskim Uniwersytetem Państwowym oraz World University Service Austria.

Projekt promuje wolność akademicką uczonych, studentów oraz uniwersytetów ukraińskich w zakresie: 1) prowadzenia wysokiej jakości badań naukowych, 2) kontynuacji nauczania w warunkach sprzyjających efektywnemu kształceniu, 3) szerokiego dostępu do atrakcyjnych programów edukacyjnych, 4) zwiększenia możliwości upowszechniania wyników badań naukowych.

W trakcie trwania projektu jego realizatorzy zebrali sporo istotnych doświadczeń. Ich omówienie pozwala scharakteryzować stan obecny wolności akademickiej w Ukrainie. Jest to dobry punkt wyjścia do pogłębionej refleksji na temat przyszłości ukraińskiego sektora akademickiego.

Proponujemy zatem podjąć namysł nad: 1) przemianami ukraińskiego świata akademii, 2) perspektywami jej rozwoju w ramach europejskiej przestrzeni uniwersyteckiej, 3) biografiami i ścieżkami kariery reprezentantów ukraińskiego świata akademickiego.

**Bohdan Hud / prof., dr hab. /
Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki /
visiting professor Uniwersytetu Warszawskiego /
bohdanhud@gmail.com**

Давня Річ Посполита в студіях українських істориків

Аналізується процес формування й розвитку студій над історичною спадщиною Речі Посполитої в українській модерній історіографії – діаспорній та вітчизняній

**Maksym Karadziejew / mgr /
Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tyczyny w Humaniu
Великий терор 1937-1938 рр. в Умані: український та польський біль**

Польсько-українські відносини ніколи не були простими – спільна історія сповнена сторінками союзнництва, єдності, недовіри, ворожнечі та трагедій. Навіть на сучасному етапі наші народи все ще намагаються подолати старі, незагоєні рани. Проте ні українці, ні поляки не мають забувати, що мають давнього спільного ворога, що нині веде повномасштабну війну проти України та гібридні атаки проти Польщі.

Умань – багате історією українське місто, яке стало одним з прикладів давнього російського бажання знищити все польське та українське. Умань була одним із осередків масових репресій періоду 1937–1938 рр., коли діяла міжрайонна оперативно-слідча група НКВС, що відзначалась « великою продуктивністю» у фабрикації справ. Польська меншина в Умані стала об'єктом цілеспрямованої репресивної кампанії, зокрема в рамках так званої «польської операції» за наказом НКВС СРСР №00485. Штучно «викривалася» діяльність структур «Польської військової організації» у районах Умані та Монастирища. Десятки представників польської інтелігенції звинувачували у шпигунстві, диверсіях і прагненні «відторгнути Україну від СРСР». До звинувачених потрапили навіть працівники культури: колектив естрадної групи, якій інкримінували причетність до «диверсій» у цукровій промисловості. Подружжя інтелігенції Оржехівських було заарештоване у грудні 1937 року. Обвинувачення у шпигунстві на користь Польщі та створення агентурної мережі в Умані будувались виключно на особистих зізнаннях, отриманих без доказів.

Інтелігенція українського походження також не уникла удару терору: викладачі, митці, агрономи, бібліотекарі – кожен міг бути звинувачений у «контрреволюційній діяльності». Зізнання вибивались тортурами або формувались без участі підозрюваного.

Репресії в Умані чітко продемонстрували ненависть росіян до Польщі, яка неодноразово завдавала імперським та радянським військам поразки, та страх до українства, яке руйнувало внутрішню стабільність російської держави. Великий терор в Умані є спільною трагедією українців і поляків, яку слід осмислювати як історичний урок у формуванні справжнього діалогу пам'яті.

**Nadiya Khalak / dr /
Instytut Ukraińskiej Archeografii oraz Źródłoznawstwa im. M. Hruszewskiego NAN Ukrainy;
Uniwersytet Warszawski /
n.khalak@uw.edu.pl**

“Dzieje Rusi Halicko-Włodzimierskiej” – wciąż aktualne dzieło Stepana Tomaszewskiego o państwowości ukraińskiej w średniowieczu i jej kontakty z Polską.

Rękopis „Dzieje Rusi Halicko-Włodzimierskiej” historyk Stepan Tomaszewski przygotował dla kursu wykładów na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które prowadził w latach 1928–1929. Przed II wojną światową rękopis pozostawał w Lwowie wśród materiałów archiwum historyka i cudem ocalał w czasie wojny. Ponieważ władze radzieckie zaklasyfikowały historyka jako reakcjonistę, jego prace i dokumenty zostały umieszczone w zamkniętych funduszach specjalnych. W latach 1951–1989 większość archiwum uczonego została sklasyfikowana jako tajna i pozostawała niedostępna w Państwowym Archiwum Historycznym. Odręczny tekst historyka zachował się w postaci osobnych, nieuporządkowanych arkuszy. Kolejność pełnego tekstu opracowania odtworzyliśmy dzięki odnalezionemu wśród kart pracy spisowi treści, sporządzonemu przez samego autora. Kierując się nim, udało się ułożyć poszczególne strony w kompletną i uporządkowaną całość. Okazało się więc, że pod koniec życia autor przygotował tekst, który był wynikiem jego zainteresowania historią ziemi halickiej i Wołynia w epoce średniowiecza. Badaniem tego tematu zajmował się przez całą swoją karierę naukową i to właśnie dzięki osiągnięciom na tym polu uznawany jest za współtwórcę nurtu państwowego w ukraińskiej historiografii.

Autor rozpoczyna swoją pracę od czasów przedhistorycznych i skupia się na wyjaśnieniu kwestii etnogenezy Ukraińców. Jedną z istotnych zasad, na których zbudowaną pracę, jest wykazanie, że kształtowanie się narodu ukraińskiego miało miejsce nie tylko na terytorium Polan (które, zdaniem Tomasziwskiego, było centralnym jedynie w obszarze państwa waresko-ruskiego), ale także na terenie Podkarpacia i Wołynia, gdzie formacje protopaństwowe istniały jeszcze przed pierwszymi pisanymi wzmiankami o powstaniu państwa Ruskiego. Omawia te zagadnienia z poglądami Mychajła Hruszewskiego, Tomasziwski analizuje ewolucję powstania Księstwa Halickiego, historię walki Ruryka, Wołodara i Wasylka o ziemię ojca Rościsława, wnuka Jarosława Mądrego, którzy po śmierci ojca Włodzimierza stali się wyrzutkami i nie otrzymali spadku. Wiele uwagi poświęcał stosunkom Rościsławowiczów z książętami ruskimi, Królestwem Polskim i Królestwem Węgierskim. Historyk szczegółowo omówił stosunki polsko-ruskie pod koniec X w. – przez cały XI w. Zwrócił szczególną uwagę na słynną wyprawę Włodzimierza w 981 r.; interesują go okresy zaostrzenia stosunków, kiedy to na granicy polsko-ruskiej w latach 1018, 1030 i 1069 miały miejsce zmiany terytorialne. Naukowiec rozważa jak przebiegał rozwój tych relacji w szerszym kontekście historycznym i politycznym aż do ostatniej ćwierci XIV wieku. Rękopis zawiera także przegląd historiograficzny prac, poświęconych poszczególnym zagadnieniom dyskusyjnym oraz wyjaśnienie, w jaki sposób je przedstawiała ukraińska i polska historiografia. W tekście rękopisu autor w istocie przerobił, inaczej sformułował i zinterpretował najważniejsze zagadnienia średniowiecznej historii Rusi i ewolucji kształtowania się narodu ukraińskiego.

**Wołodymyr Komar / prof., dr hab. /
Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka**

Україна в концепції прометеїзму міжвоєнної Польщі

Прометеїзм як напрямок польської східної політики зародився на базі концепції федералізму в умовах розпаду Російської імперії й становлення Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). Будучи переконаними у недовговічності існування багатонаціональної радянської імперії нового типу, прихильники прометеїзму з табору Юзефа Пілсудського (пілсудчики) прагнули залучити в орбіту своїх політичних впливів неросійські народи шляхом створення окремих національних держав на простorі від Балтійського до Чорного морів (України, Грузії, Азербайджану, Криму, Кубані та інших) і підпорядкувати їх Польщі на основі федераційних зв'язків. Особливе місце займала Україна в концепції прометеїзму міжвоєнної Польщі. Насамперед, у ній передбачалося створення незалежної демократичної України над Дніпром, яка в перспективі могла б вступити у федерацію з Польщею. Західну Україну, зокрема Східну Галичину та Волинь, пілсудчики вважали інтегральною частиною Польщі. Тобто йшлося лише про так звану Правобережну Україну. Основну роль в реалізації згаданої концепції відводилася петлюрівській еміграції, основна маса якої знаходилася в Польщі. Петлюрівцям повинні були стати рушійною силою у відновленні незалежності УНР. Петлюрівцям також відводилася основна роль у відбудові української державності під керівництвом Польщі.

**Krzysztof Konstanczuk / student studiów licencjackich na kierunku Hiastoria /
Uniwersytet Warszawski /
K.konstanciu@student.uw.edu.pl
Olga Morozowa / dr hab., prof. /
Uniwersytet Warszawski / Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego /
o.morozova@uw.edu.pl
olga_chdu@vu.edu.ua**

Wojna na Ukrainie jako wojna cywilizacji? – pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę jako punkt kulminacyjny praktycznej realizacji koncepcji „Ruskiego Miru”.

„Wojna jest tylko kontynuacją polityki innymi środkami” – ten cytat z pracy Carla von Clausewitza pod tytułem „O naturze wojny” najlepiej obrazuje konsekwencje polityki Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy od początku jej niepodległości, a która swój punkt kulminacyjny osiągnęła 24 lutego 2022 roku pod postacią pełnoskalowej inwazji militarnej. Rosja swoją doktrynę wobec narodu ukraińskiego i jego państwowości sygnalizowała od dawna. Putin już w 2008 roku, podczas przemówienia na szczycie NATO w Bukareszcie stwierdził, że państwo ukraińskie jest „wybrykiem historii”, „zlepkiem różnych terytoriów zamieszkałych w większości przez ludność rosyjskojęzyczną”, w związku z czym jego dążenia do integracji z Zachodem zagrażają rosyjskiej nienaruszalności terytorialnej. W kolejnych latach wielokrotnie podkreślał ideologiczną istotę Rosji jako centrum cywilizacji, którego rdzeniem jest „wspólnota rosyjsko-ukraińsko-białoruska”, a głównym obszarem przestrzeni postradziecka, której elementem spajającym miała stać się duchowa i cywilizacyjna wspólnota oparta na „wspólnych wartościach, historii, języku rosyjskim i religii prawosławnej”, zwana „Ruskim Mirem”. Aby zatem móc analizować obecną sytuację na Ukrainie i tym samym przyczyny rosyjskiej agresji, należy zrozumieć założenia kształtującej się przez dziesięciolecia rosyjskiej, neoimperialnej idei ekspansji, wywodzącej się z postulatów tzw. koncepcji „Ruskiego Miru”, mającej na celu podważać ład międzynarodowy po Zimnej Wojnie. Wystąpienie ma na celu wyjaśnienie ewolucji polityki rosyjskiej według koncepcji „Ruskiego Miru” do etapu jej praktycznego „ucieleśnienia” pod postacią brutalnej agresji militarnej i politycznej Rosji przeciwko Ukrainie. Analiza problemu odbędzie się w oparciu o dotychczasowe przedmiotowe badania, analizy i poczynione obserwacje dotyczące rozwoju kierunku polityki zagranicznej oraz wewnętrznej Federacji Rosyjskiej, a także narracji rosyjskiej propagandy ideologicznej na temat wojny na Ukrainie.

**Liubov Krupnyk / dr, doc. /
Instytut Ukraińskiej Archeografii i Źródłoznawstwa im. M.S. Hruszewskiego Narodowej
Akademii Nauk Ukrainy /
liuba.krupnyko1@gmail.com**

Ruchy protestacyjne w Ukrainie i Polsce: doświadczenie ukraińskich dysydentów i polskiej Solidarności

Ruchy protestacyjne w Polsce i Ukrainie w drugiej połowie XX wieku miały kluczowe znaczenie zarówno narodowe, jak i międzynarodowe. Ich celem była walka o wolność, suwerenność narodową i prawa człowieka. W Polsce „Solidarność”

stała się masowym ruchem społecznym, który zjednoczył miliony ludzi w oporze wobec reżimu komunistycznego. Z kolei w Ukrainie ruchy dysydenckie, choć mniejsze i bardziej rozproszone, walczyły z ZSRR, koncentrując się na obronie praw narodowych, religijnych i kulturowych.

Ruch dysydencki w Ukrainie charakteryzował się wewnętrznym zróżnicowaniem. Jednym z kluczowych nurtów była obrona praw narodowych oraz praw człowieka, czego przejawem było powstanie w 1976 roku Ukraińskiej Grupy Helsińskiej, odpowiadając na zobowiązania ZSRR wynikające z Aktu końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Ważnym elementem ukraińskiego ruchu były także inicjatywy innych mniejszości narodowych i wyznaniowych. Szczególne miejsce zajmował ruch Tatarów Krymskich, dążących do powrotu na Krym, oraz działalność społeczności żydowskiej, której celem była emigracja z ZSRR. Ruch dysydentów religijnych walczył o wolność sumienia i swobodę praktyk religijnych. W Polsce natomiast nie występowały podobne zagrożenia dla języka, kultury czy wyznania. W roku 1978 Włodzimierz Klebanow, górnik z Donbasu, założył Stowarzyszenie Wolnego Związku Zawodowego Pracujących w ZSRR, liczące około 200 osób. Choć nie dorównywał on polskiej „Solidarności” liczebnie, wpływem, stanowił precedens w oporze społecznym przeciwko władzom sowieckim.

Ukraiński poeta i więzień polityczny Wasyl Stus wyrażał przekonanie, że model walki związkowej „Solidarności” w Polsce mógłby być skuteczną strategią w ZSRR. Jednak, w przeciwieństwie do Polski, nurt ten nie zdobył masowego poparcia i został stłumiony przez KGB, jak i inne nurty.

Igor Krywoszeja / dr, prof. ucz. /

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tytyny w Humanii;

igorkryvosheia@gamial.com

Iryna Krywoszeja / prof., dr hab. /

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tytyny w Humanii

Польська спільнота в українському місті під імперською владою (кінець XVIII – початок XX століття): на прикладі Умані

W rezultacie podziału Ręch Pospolitoj Rosijskaja imperija aneksuwała ukraińskie ziemie. Tereny suczasioj Umanczyny było inkorporowano, a późniejsze integrowano do składu Rosji wnasłidok drugogo podziału (1793 r.). Wprodowż trivalogo periudu rozwytok miesta Umanczyny wiznacławasja dwoma cinnnikami: miasto перебувало у приватній власності польських аристократів Потоцьких, і водночас було центром територіально-адміністративної одиниці імперії. У цей період впливав на культурно-освітній розвиток регіону Уманський василіянський монастир і школа при ньому, переважна більшість учнів (студентів) репрезентували правобережну шляхту та сповідували католицький варіант християнства. Про вплив поляків на розвиток міста свідчать факти: будівництва «Софіївки», функціонування василіянської школи, будівництво римо-католицького костелу тощо. Після конфіскації Умані, за участь Александра Потоцького у листопадовому повстанні, польське життя в місті уповільнилося, але не зупинилося. У другій половині XIX століття польська спільнота Умані докладала зусиль для збереження власної національної та релігійної ідентичності. В цей період в економічному житті повіту та міста польські землевласники зберігають панівні позиції.

Варто згадати по культурно-просвітницьку діяльність ксьондзів Уманського костелу: Кала Закусило, Вітольда Пржисецького. За ініціативи поляків в Умані постали Польські благодійне товариство, жіноче коло та товариство «Освіта». Важливе значення для розвитку регіону мала виставка 1910 р. У вирі революційних подій в Умані постали структури гарперського руху (Оскар Завроцький, Александр Камінський) та польська школа. Здобутки польської спільноти Умані були неавальовані більшовицькою владою.

Piotr Krzykowski / dr /

Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie

p.krzykowski@akademia.mil.pl

Charakterystyka współczesnych relacji rosyjsko-ukraińskich oraz ich prognozy na nadchodzące lata

Reintegracja Donbasu z Ukrainą będzie procesem długotrwałym i skomplikowanym, wymagającym rozwiązania wielu problemów politycznych, ekonomicznych i społecznych, a także zaangażowania społeczności międzynarodowej. Okres ponad 10 lat bez stanowienia na tym obszarze Ukrainy, oparty jest antagonyzowaniu mieszkańców względem Kijowa. W konsekwencji tych działań włączenie terytoriów do Rosji, będzie wymagało, jeżeli jest to w ogóle możliwe, silnego i jednogłośnego poparcia Zachodu, a co najważniejsze zgody samej Rosji.

Quasi-państwowość ŁRL i DRL stanowiła formę „zamrożonego konfliktu”, służącą Rosji do wywierania presji na Ukrainę i blokowania jej integracji z Zachodem.

Bez względu na przejęcie kontroli nad częścią Donbasu oraz Autonomiczną Republiką Krymu Rosja nie uniemożliwiła procesu integracji Ukrainy z zachodem.

Do 24 lutego 2022, Rosja wraz z jej modelem cywilizacyjnym była wobec tego bezradna. Jednak po tej dacie Obecne zmiany na arenie międzynarodowej, w tym zmiana przywódców państw wspierających zgodnie z Memorandum budapesztańskim, może przynieść zmiany we współczesnych relacji rosyjsko-ukraińskich. Czy nowy Prezydent Stanów Zjednoczonych będzie popierał Ukrainę i prowadził rozmowy pokojowe z Rosją. Czy dojdzie do rozwiązania konfliktu i ustanowienia pokoju to pokarze czas, który przynosi coraz to nowsze wyzwania, nie tylko przed Ukrainą, ale również społecznością międzynarodową.

Antoni P. Kubiak / mgr /

Uniwersytet Warszawski

a.kubiak17@uw.edu.pl

Finlandyzacja, federalizacja czy bezkompromisowość? Ukraińskie zmagania z Rosją na przełomie XX i XXI wieku

Od momentu uzyskania przez Ukrainę niepodległości w 1991 roku Kijów mierzy się z różnego rodzaju zakusami rosyjskimi na suwerenność tego państwa. W związku z próbami zaprowadzenia przez obecnego prezydenta USA Donalda Trumpa pokoju na Ukrainie warto zastanowić się, czy ewentualne ustępstwa Ukrainy na rzecz Rosji mogą faktycznie

zaspokoić apetyty Kremla. W swoim wystąpieniu chciałbym rozprawić się z legendarną już propozycją, by uczynić z Ukrainy „drugą Finlandię”. Porównam zatem położenie geopolityczne Finlandii po II wojnie światowej oraz Ukrainy i udowodnię, że tzw. finlandyzacja Ukrainy nie mogła się powieść przed 22 lutego 2022 roku i obecnie nie może się udać, choćby ze względu na to, jakie miejsca zajmują oba państwa w pamięci historycznej Rosjan. W tym celu odwołam się również do wypowiedzi Władimira Putina na przestrzeni lat dotyczących ukraińskiej państwowości oraz związanych z nim tzw. siłowników. Rozprawię się także z propozycjami dotyczącymi federalizacji Ukrainy, które wybrzmiewają w rosyjskiej przestrzeni publicznej już od lat 90. Na podstawie wydarzeń z okresu pomarańczowej rewolucji oraz tego, co miało miejsce po zawarciu porozumień mińskich w latach 2014-2015 dowiodę, że przekształcenie Ukrainy w federację nie służyłoby jej bezpieczeństwu oraz nie przyczyniłoby się do poprawy nastrojów wewnątrz kraju. W ostatniej części wystąpienia zarysuję scenariusz, który zakłada, że Ukraina dalej będzie się bronić na ścieżce wojennej przed Rosją. Moim celem nie jest rzecz jasna danie recepty na to, jak powinien zakończyć się konflikt na Ukrainie, lecz chciałbym sprowokować uczestników konferencji do refleksji nad tym, czy znajdujemy się (Ukraina i wspierająca ją Polska) w sytuacji bez wyjścia, czy też są szanse na pozytywne dla Kijowa rozstrzygnięcie konfliktu z Rosją.

**Anna Lefèvre / mgr /
Uniwersytet Warszawski
a.lefevre@uw.edu.pl**

Ukraine and Belarus as separated nation in Western European geopolitical imagery since 1917

In her documentary “Family Album”, set in Ukraine after the 2022 full-scale invasion, the British photographer Samara Pearce remarked that today, “everyone knows what Ukraine is”. She began to be interested in the Ukrainian history in 2012 and in just 12 years, she saw the extent of change in how Ukraine was perceived around her. Russia’s invasion of Ukraine since 2014 and especially since 2022

On the other hand, the other “sister” of Russia, Belarus, if it got independence almost the same day as Ukraine, has its government not only aligned politically with Russia against Ukraine, but also culturally. Belarusian language and references to its national culture became perceived at home as a sign of being part of the opposition.

To what extent those evolution impacted the way those countries are seen in the West as independent nations? How could we write a chronology of this evolution?

The report would therefore focus on the way those two Eastern Slavic nations, were progressively seen as separated from Russia in the political imagery of both Western European politicians and citizens who elected them since the end of the Russian Empire. Indeed, the revolution of 1917 contributed to instill Russian imperialist in leftist circles, attracted by the “wide light in the East”, and the notions of Soviet and Russian citizens got mixed. Some members of the Ukrainian diaspora in the 1970’s reported hearing: “Ukraine? But it doesn’t exist”?

The author will use the method of discourse analysis in press, testimonies and political debate. In addition, the question of the separation of Ukraine and Russia in geopolitical will allow us to compare it with Belarusian question: To what extent can the progressive recognition by Westerners of Ukrainian subjectivity and voice allow a similar process for Belarus?

**Barbara Leja / dr /
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Barbara.leja@us.edu.pl**

Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Ukrainy w czasie prezydentury Donalda Trumpa – zmiany, wyzwania, kontrowersje

Agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę stanowi największe wyzwanie dla międzynarodowego systemu bezpieczeństwa od czasów zakończenia drugiej wojny światowej. Wojna w Ukrainie rodzi konsekwencje o zasięgu globalnym, co wymusza na innych państwach zmianę dotychczasowych zachowań. Konflikt ten doprowadził do zwiększenia zaangażowania politycznego jak i militarnego Stanów Zjednoczonych. Zmiany w polityce USA w czasie kandydacji D. Trumpa są złożone.

Celem referatu jest analiza zmian jakie nastąpiły w polityce Stanów Zjednoczonych wobec Ukrainy pod rządami D. Trumpa, a także jak jej decyzje wpłynęły na kształtowanie się polityki USA wobec tego kraju.

**Svitlana Lizakowska / prof. ucz., dr hab. /
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni /
s.lizakowska@amw.gdynia.pl**

Kooperacja Ukrainy z UE przez pryzmat Systemu Informacyjnego Schengen (SIS)

System Informacyjny Schengen (SIS) utworzono w 1995 roku po zniesieniu odpraw na granicach wewnętrznych w Unii Europejskiej UE. Jest to wieloskalowa baza danych ułatwiająca przeprowadzanie odpraw na granicach zewnętrznych, a także współpracę między organami ścigania z państw będących stronami Układu z Schengen. System Informacyjny Schengen składa się z następujących elementów: systemu centralnego (systemu centralnego SIS), w którego skład wchodzi:

funkcja wsparcia technicznego (CS-SIS), zawierająca bazę danych (bazę danych SIS);

jednolity interfejs krajowy (NI-SIS);

system krajowy (N.SIS);

infrastruktura łączności pomiędzy CS-SIS, wersją zapasową CS-SIS i NI-SIS.

Ta kwestia wymaga analizy wyzwań jakie mogą pojawić przed obywatelami Ukrainy oraz w jaki sposób to może wpłynąć na procesy migracyjne.

**Piotr Lizakowski / dr /
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni /
p.lizakowski@amw.gdynia.pl
Marcin Fitas / dr /
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni**

m.fitas@amw.gdynia.pl

Безпеченство здравотне в Польсе в рамках еуропейского системы безпеченства

Безпеченство здравотне позоставе једну з клучовых сфер жыця чловјека, wymienia się je wśród podstawowych funkcji państwa i uznaje za dobro publiczne stanowiące przesłankę dla interwencjonizmu władz publicznych Stan zdrowia populacji, a w szczególności pracujących, jest ważnym elementem rozwoju ekonomicznego i społecznego. Stan zdrowia konkretnego człowieka z dużej minierze uzależniony jest od postaw przejmowanych od rodziców i działalności szeroko rozumianych instytucji oświatowych. Rozmieniając te zależności niezmierne ważne miejsce zajmuje profilaktyka zdrowotna i odpowiednio zorganizowany wypoczynek dzieci i młodzieży. Z punktu widzenia podatnika dobry stan zdrowia społeczeństwa to docelowo niższe wydatki na leczenie, rehabilitację oraz na świadczenia dla osób niepracujących.

Serhij Łysenko / prof., dr hab. /

Міędzyregionalna Akademia Zarządzania Personelem

crimeconsult@ukr.net

Науковий вклад українських вчених у контр розвідувальну діяльність під час воєнних дій

Відомо, що не кожна відповідальна особа здатна чітко реагувати на швидко змінювані ситуації, особливо, якщо вони потребують власної суб'єктивної оцінки. В такому випадку, для знешкодження впливу хибного людського фактору важливо мати певний алгоритм кроків та дій, що приймаються керівниками підрозділів, служб та міністерств. Дана публікація, разом із запровадженням принципів призвана вдосконалити та упорядкувати процес викриття зловмисників для української держави.

Як правило, усі інструкції і розпорядження, що видавалися для армії і цивільного населення несуть в собі такі унікальні подробиці, яких не зустрінешіде. Лідером в цьому напрямі можна рахувати Сполучені Штати, які у Другу Світову війну створили велику кількість інструкцій, і інших друкарських збірок, як для солдатів своєї армії, так і для цивільних.

Військові адміністратори США, починаючи з 1942 року відрегулювали практично усі сфери людської діяльності, від закупівлі матеріальних цінностей та військової техніки до рецептів їжі. Міністерство оборони США навіть створило декілька джерел знань для солдатів, присвячених союзним країнам і територіям, що звільняються.

Сучасне сьогодні не полишає практику створення підзаконних норм в окремих службах для вдосконалення процедур та поведінки осіб в типових ситуаціях. Наприклад, Центральне розвідувальне управління США розмістило в інтернет мережах інструкції для росіян, як краще використовувати захищені віртуальні мережі (VPN), щоб таємно зв'язатися з агентством. Так росіянам пропонують використовувати VPN для зв'язку з ЦРУ. Їм також пропонується завантажити браузер Tor, який дозволяє користувачам отримати доступ до Dark web та передавати інформацію анонімно. Останнім прикладом наведеної теми стала інструкція посольства США для американців, які повинні були виїхати з України перед масштабним вторгненням.

Розглянувши позитивний досвід автор пропонує відповідні адміністративно-правові норми для вдосконалення контррозвідувальної діяльності, запропонувавши побудову інструкції для просіювання кандидатів на службу з метою виявлення зрадників, шпигунів та диверсантів ворога.

Автором була проведена власна практична дослідна робота учасника військових формувань під час оборони Києва, Київської області та в заходах на південному сході України. Для отримання конкретних висновків використовувались емпіричний, практичний та статистичний методи. Зазначена в публікації гіпотеза перевірена та доведена у польових умовах реальних випробувань близько п'ятисот разів на особах, що брали участь в подіях де знаходився автор.

Так, встановлено, що сучасний український зрадник має наступні сім ознак особистого профілю:

- чоловік віком від 35 до 60 років;
- має спеціальну або вищу освіту;
- має корисні або привабливі для підрозділу навички, якими хизується;
- в біографії присутні прямі або непрямі зв'язки, другорядні контакти із російською федерацією;
- не обтяжений великою родиною;
- не обтяжений великою кількістю власного майна;
- заявляє про свою важливість та небажання брати до рук зброю і служити на передовій.

Стать та вік зрадника обумовлена статистичними даними та логічними висновками про те чому люди ними стають. Зазвичай це наслідки радянського виховання, значний вплив батьків, які мали значний радянський статус та постійно пригадували «гарні радянські часи». Не заглиблюючись в питання психології, тому що це предмет зовсім іншого дослідження, зрозуміло, що люди народжені після початку «перестройки» вже менше здатні піддаватися впливу російської пропаганди. Відповідно молоді людину, яка коштувала свободи та європейської культури важко завербувати в зрадники для знищення всього дорогого їй. Верхня межа віку зрадника належить до особливостей прихизовного віку в Україні, тому що шпигуна стрішого за 60 років вже не візьмуть на службу та він не зможе бути корисним ворогу.

Питання освіти виникло теж спочатку завдяки статистичним висновкам. Проте, розглянувши це питання ближче, стає зрозумілим, що для виконання зрадницьких функцій особі потрібні певні навички, певна підготовка та відповідний рівень інтелекту. Люди з примітивним мисленням не стають зрадниками, вони прямі та відверті, а зрадник має постійно маскуватися граючи чужу роль. Крім того, для пошуків зрадників і подальшої вербовки потрібні умови і платформа, а вищий навчальний заклад підходить краще за все. Люди з вищою освітою більш привабливі для шпигунів, тому що вони мають певну перспективу у кар'єрному рості, а тому зможуть виконувати значні зрадницькі завдання.

Для введення зрадника в склад військового підрозділу потрібно довести його привабливість та необхідність. Тому зрадники відразу викладають свої цінні або унікальні військові навички, які на перевірку виявляються отриманими завдяки російському втручання. Але цього відразу не видно. Зазвичай навички отримано в радянській армії, де служили багато українських патріотів, тому відразу не викликають настороги у рекрутерів військового підрозділу. Навіть навпаки, сприймаються позитивно, проте варто завжди із підозрою відноситись до таких кадрів.

Четверта ознака впливає логічно із попередніх трьох і її обов'язковість безумовна. Але контакти, близькі і далекі родинні зв'язки, освіта, виховання зазвичай не очевидні. Їх можна виявити за допомогою ретельного опитування або із використанням комп'ютерного поліграфа. Зв'язок із російською федерацією чи з певними особами резидентами може утворитися ще в армії або за допомогою співпраці по професійній діяльності. Звичайно ці факти кандидат завжди приховує, тому наявність цього пункту у кандидата потрібно перевіряти додатково, якщо співпали всі інші.

Наступна риса не очевидна, але розкриває особисте ставлення зрадника до загальних цінностей. Коли особа зраджує свою землю, своїх близьких, які її цінили, вона також ставиться і до свого особистого життя. Зловмисник іде на зраду, коли йому нічим дорожити в цьому суспільстві нікого захищати. Зазвичай він має дружину або співмешканку, при цьому можливо одну дорослу дитину.

Шостий пункт ознак має спільну природу з попередньою ознакою. Людина, якій є що втрачати, є що захищати ніколи не стане ризикувати цим. Усім відомо, як усі ставляться до зрадників, тому заможні люди обтяжені великим майном менше будуть розмінюватись на примхливі обіцянки.

Автора завжди викликали першочергову підозру люди, які заявляли на свою важливість, цінність і тому, небажання йти воювати зі зброєю на передову. Звичайно, зрадник не хоче загинути, йому на це не було команди від російського куратора, і не буде. Зрадник повинен мати можливість постійно вільно переміщатись, добувати та передавати розвідувальну інформацію. А служба в тилкових підрозділах, при штабі дає таку унікальну можливість. Загальна кількість співпадінь по вказаних ознаках повинна бути повною. Таким є профіль сучасного українського зрадника, на сучасній українсько-російській війні.

Викладений перелік ознак сучасного українського зрадника покликаний допомогти кадровим фахівцям та рекрутерам, які в ці важкі часи займаються комплектацією військових підрозділів України.

**Roman Martynczuk / mgr /
Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki /
martynroman17@gmail.com**

Позиція Польщі і поляків щодо врегулювання збройного конфлікту на Донбасі в 2014–2021 рр.

Окупація й анексія Росією Кримського півострова на початку 2014 р. та початок бойових дій на Донбасі похитнули європейську систему колективної безпеки, змусивши країни Заходу зайняти чітку позицію щодо ситуації в Україні. Польща та її громадськість здебільшого негативно сприйняли початок російської агресії проти України у 2014 р. Представники громадськості й пересічні поляки за допомогою акцій протесту, що проходили у Варшаві, Кракові, Вроцлаві й інших містах та окремих письмових звернень, чинили тиск на власні політичні еліти та країн Заходу з метою якнайшвидшого врегулювання ситуації в Україні. Зважаючи на громадський резонанс, безпекові чинники та іміджеві питання, польський істеблішмент намагався взяти участь у врегулюванні збройного конфлікту на Сході України, застосовуючи всі можливі важелі впливу на міжнародній арені. Однак цих зусиль виявилось недостатньо, оскільки польська дипломатія не була запрошена до участі в переговорах щодо врегулювання конфлікту на Донбасі, які відбулися в Мінську у 2014 та 2015 рр. Підписані в Мінську домовленості викликали певне розчарування та значний скептицизм серед польського суспільства та політичних еліт. Цей скептицизм став наслідком відсутності офіційної Варшави за столом переговорів, а також усвідомлення того, що положення мирних домовленостей мають вразливі місця і навряд чи будуть імплементовані на практиці. Прихід правоконсервативних сил у Польщі у 2015 р. не змінив позиції Польщі й пересічних громадян щодо врегулювання збройного конфлікту на Донбасі. За підтримки громадської думки нові політичні еліти на міжнародній арені виступали за повноцінне врегулювання збройного конфлікту на Донбасі за чільної ролі власних урядовців. Такий стан справ зберігся аж до початку віроломного нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 р., який суттєво змінив ситуацію на європейському континенті та світі в цілому.

**Marek Mikołajczyk / dr hab., prof. ucz. /
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
marek.mikolajczyk@amu.edu.pl**

Perspektywy członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej

Od początku XXI wieku Ukraina dąży do członkostwa w Unii Europejskiej, co popiera większość jej obywateli. Proeuropejski kurs kraju wzbudził sprzeciw Rosji, która próbowała go powstrzymać. Mimo różnych trudności, w 2014 roku podpisano umowę stowarzyszeniową z UE, która weszła w życie w 2017 roku. Po rozpoczęciu przez Rosję pełnoskalowej inwazji 24 lutego 2022 roku, Ukraina złożyła wniosek o członkostwo w UE. Spotkał się on z pozytywną reakcją Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego. Już w czerwcu 2022 roku Ukraina uzyskała status kraju kandydującego, a w grudniu 2023 rozpoczęto negocjacje akcesyjne. Mimo trwającej wojny Ukraina robi postępy na drodze do integracji z UE. Główne przeszkody na tej drodze to konflikt z Rosją, obawy o konkurencję gospodarczą oraz konieczność jednomyślnej zgody państw członkowskich. Tym samym perspektywa członkostwa Ukrainy w UE nadal wydaje się odległa - niektórzy wskazują, że punktem odniesienia jest 2030 rok, inni mówią, że to znacznie późniejszy czas.

**Yuliana Palagnyuk / prof. ucz., dr hab. /
Uniwersytet Śląski w Katowicach /
yuliana.palagnyuk@us.edu.pl**

Ukraine in the European Union? Public Opinion in Ukraine and Poland on Ukraine's European Integration

The 2014 EU-Ukraine Association Agreement marked a new phase in the cooperation between Ukraine and the EU. Concurrently, there have been ongoing hostilities initiated by Russia against Ukraine since 2014, culminating in a full-scale invasion on February 24, 2022. This study explores the shifts in public opinion regarding Ukraine's European integration. The present research draws upon sociological data on public opinion on European integration, summarizing

and comparing data from public opinion polls conducted by various Ukrainian and international institutions. The study concludes that public opinion on European integration has become more favorable over the period analyzed. Moreover, Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 led to a further consolidation of pro-EU sentiment across all demographic groups and regions, culminating in a notable increase in public support for EU membership (from around 60% in 2021 to around 80% in 2022-2024). The study also presents public opinion in Poland after 2022 regarding Ukraine's potential future membership in the EU according to public opinion polls in Poland (e.g. CBOS, Centrum Mieroszewskiego), concluding that public opinion in Poland is generally positive.

**Sofia Piszczńska / mgr /
Uniwersytet Jagielloński /
sofia.pishchanska@student.uj.edu.pl**

Znaczenie współpracy bałtycko-czarnomorskiej dla bezpieczeństwa Europy Środkowo-Wschodniej: wyzwania i perspektywy Trójkąta Lubelskiego oraz innych regionalnych inicjatyw w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej

We współczesnym świecie geopolitycznym architektura bezpieczeństwa Europy, a także system globalny, wymagają nowych rozwiązań i podejść. Współpraca czarnomorsko-bałtycka odgrywa kluczową rolę w budowaniu stabilności i rozwoju regionu. Znaczenie Morza Czarnego i Bałtyckiego wykracza poza wymiar geograficzny – oba akweny stanowią strategiczne obszary wpływu o kluczowym znaczeniu politycznym, gospodarczym i militarnym. Jednak rozwój regionalnych inicjatyw, takich jak Trójkąt Lubelski, napotyka liczne wyzwania, w tym trudności w realizacji ustalonej mapy drogowej i brak jednolitej wizji długoterminowej współpracy. W obliczu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę rola regionu bałtycko-czarnomorskiego w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego stała się jeszcze bardziej istotna. W tym kontekście kluczowe jest zbadanie geopolitycznych konsekwencji wojny oraz możliwości rozwoju regionalnej współpracy jako elementu wzmacniającego bezpieczeństwo Europy Środkowo-Wschodniej. Analiza ta pozwoli lepiej zrozumieć wyzwania i perspektywy współpracy w ramach regionu, uwzględniając zarówno aspekty polityczne, gospodarcze, jak i kulturowe.

**Oksana Puszonkova / dr, doc. /
Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. Bohdana Chmielnickiego
krapki@ukr.net**

Ян Станіславський: художник на межі польської та української культур

На розвиток образотворчого мистецтва України у другій половині XIX ст. вплинули зв'язки з польською та російською культурами, що, відповідно, оформило два напрямки освоєння вищої мистецької школи: з одного боку, школи Варшави й Кракова, з іншого – Імператорської Академії мистецтв Російської імперії, які виступали самодостатніми мистецькими центрами власних культур, але й також були провідниками в ознайомленні з тогочасним мистецтвом Західної Європи.

Яна Станіславського часто розглядають як художника на межі двох культур: польської та української, адже він здобув освіту у Варшаві, Кракові, Парижі і у Кракові розгорнув свою художню і просвітницьку діяльність.

Ян Станіславський (1860 – 1907) родом з Вільшани Городищенського району Черкаської області, навчався в Петербурзі та Краківській академії мистецтв. Завдяки практиці в паризькій рисувальній школі, особливо спілкуванню з Кароліусом Дюраном, Ян Станіславський захопився імпресіонізмом. З 1887 року

Я. Станіславський – професор Краківської академії красних мистецтв. Також він відомий як засновник польського товариства «Мистецтво». Його пейзажі зберігаються в музеях Кракова, Києва, Варшави, Львова.

Ян Станіславський завжди вважав Україну другою батьківщиною, тонко відчував та відтворював у своїх імпресіоністичних картинах символічний світ української культури, добре візуалізував колоритні фігури козаків, лірників, селян-працівників.

Коли Ян Станіславський став професором Краківської Академії, то українська молодь потягнулася до Кракова, де було створено Школу українського пейзажу. Серед його найбільш відомих учнів – Іван Труш, Олекса Новаківський, Михайло Жук, Іван Бурячок, Віктор Маслянніков, Микола Бурачек. Важливим свідченням є те, що коли у Києві відкрилася Українська Академія мистецтв, то з восьми професорів троє – учні Я. Станіславського – М. Бойчук, М. Жук і М. Бурачек.

Отже у своєму повільному русі до модерністських зрушень XX ст. українське малярство вже у своїх витоках носило деякою мірою синкретичний характер у взаємовпливі різних культурних світів та мистецьких шкіл, що позначалося не лише на творчості, а й на культурних ідентичностях самих авторів.

**Olena Shypotilova / dr /
Uniwersytet Jagielloński
olena.shypotilova@student.uj.edu.pl
Małgorzata Winiarska-Brodowska / dr /
Uniwersytet Jagielloński /
malgorzata.brodowska@uj.edu.pl**

Countering Russian Disinformation Operations: Poland vs. Ukraine

Following the start of the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine in February 2022, disinformation campaigns in the Polish and Ukrainian public spaces have intensified significantly. Their goal has been to increase anti-Ukrainian sentiment, undermine trust in Ukrainian refugees, and weaken Poland's support for Ukraine.

The governments of Poland and Ukraine have faced coordinated attempts to destabilize their societies, undermine trust in democratic institutions, exploit historical imagery, and marginalize their ability to support Ukraine's victory.

This presentation explores the topic of countering Russian propaganda and disinformation by outlining mechanisms for monitoring the media spaces in Ukraine and Poland and highlighting the role of historical memory in shaping narratives. It focuses on strengthening social resilience of Polish and Ukrainian societies in the face of disinformation threats. The strategies of governments and civil society to strengthen social immunity to disinformation are analyzed.

In the context of large-scale Russian aggression against Ukraine and the active development of Ukrainian-Polish cooperation in the field of countering disinformation, the presented study acquires particular relevance. It helps to better understand the mechanisms of dissemination of manipulative narratives, assess their impact on public opinion, and develop effective protection strategies.

**Svitlana Soroka / prof. ucz., dr hab. /
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy /
svet230879@gmail.com**

"Wietnamizacja" wojny rosyjsko-ukraińskiej przez USA a bezpieczeństwo Polski

Referat analizuje zjawisko "wietnamizacji" wojny rosyjsko-ukraińskiej w kontekście zaangażowania Stanów Zjednoczonych. "Wietnamizacja" odnosi się do strategii, w której USA przerzucają ciężar walk na siły lokalne, jednocześnie zapewniając im wsparcie logistyczne i finansowe. W przypadku konfliktu na Ukrainie, ten model może prowadzić do długotrwałego i wyczerpującego konfliktu, podobnie jak w Wietnamie. Autor bada wpływ takiej strategii na bezpieczeństwo Polski, biorąc pod uwagę rosnące zaangażowanie NATO w regionie. Wskazuje się, że długotrwały konflikt może osłabić pozycję Zachodu w regionie, jednocześnie wzmacniając sojusz chińsko-rosyjski. W związku z tym, Polska musi być przygotowana na ewentualne konsekwencje polityczne i militarne wynikające z takiego rozwoju sytuacji.

**Stanisław Stępień / prof. ucz., dr hab. /
Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyśle /
stan.stepien@op.pl**

Rosyjska agresja na Ukrainę (2014–2024) w polskiej i ukraińskiej historiografii (prezentacja publikacji Fundacji Wolność i Demokracja)

Celem wystąpienia będzie prezentacja trzech tomów prac zbiorowych pt. „Wojna na Ukrainie” wydanych w latach 2022–2023 pod redakcją Stanisława Stępnia nakładem Fundacji Wolność i Demokracja. W publikacji zamieszczone są prace analityczne polskich i ukraińskich historyków, socjologów, politologów oraz dziennikarzy specjalizujących się w tematyce ukraińskiej. Część zamieszczonych artykułów powstało w oparciu o referaty autorów wygłoszone podczas „Polsko-Ukraińskich Spotkań Jaremczańskich” organizowanych przez Studium Europy Wschodniej UW oraz Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. W. Stefanyka w Iwano-Frankowsku. Publikacje oprócz artykułów zawierają także obszernie kalendarium wojny oraz wspomnienia ukraińskich uchodźców, a także żołnierzy walczących na froncie. Każdy z tomów jest obficie udokumentowany fotografiami dotyczącymi tematu.

**Mirosław Sulek / prof. em. /
Uniwersytet Warszawski /
m.sulek@uw.edu.pl; mirosu@wp.pl**

Geopolityczny wymiar inwazji Rosji na Ukrainę

W referacie rozpatruję geopolityczny wymiar inwazji Rosji na Ukrainę, tzn. odwołuję się rywalizacji geopolitycznej, która rozgrywa się głównie między Stanami Zjednoczonymi, Chinami, Rosją i Unią Europejską. Rywalizacja geopolityczna, czyli rywalizacja o potęgę i wpływy jest grą o sumie zerowej, co powoduje, że jest ona bardzo zacięta. Zaprezentuję też cykle siły tych mocarstw, gdyż miejsce w cyklu siły determinuje w dużym stopniu zachowanie się jednostek politycznych arenie międzynarodowej. Podstawą każdego ładu międzynarodowego jest układ sił, a on w ciągu ostatnich 35 lat zmienił się znacznie. Powstał nowy układ sił, który jest coraz mniej zgodny z ustalonym wcześniej ładem instytucjonalnym. Elementem tych przemian jest wojna rosyjsko-ukraińska.

**Iryna Szandra / prof., dr hab. /
Charkowska Państwowa Akademia Kultury / Szkoła Główna Handlowa w Warszawie /
irina_shandra@ukr.net**

Антирадянська еміграція першої половини ХХ ст.: українсько-польські рефлексії (за спогадами інж. О. Феніна)

Олександр Фенін був успішним гірничим інженером, керівником найбільших промислових підприємств в Донбасі, міністром торгівлі й промисловості в уряді Антона Денікіна, після еміграції – деканом студентської секції в Пшибрамській Гірничій Академії (Чехословаччина), прибічником Пшибрамського союзу інженерів-емігрантів. Після встановлення більшовицької влади емігрував до Чехословаччини. Його книга «Спогади інженера» («Воспоминания инженера» Прага, 1938) – це своєрідний підсумок життя автора та, водночас, аналіз промислового розвитку українських земель другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

У своїх спогадах О. Фенін відтворює емоційну сторону еміграції, наводить інформацію про долі інших представників технічної інтелігенції, які змушені були покинути свої рідні місця. Окремий розділ автор присвячує «друзям-полякам» – так він називає гірничих інженерів польського походження, які наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. працювали на підприємствах Донбасу та Придніпров'я.

Радянську владу Олександр Фенін сприймає з позиції гострої критики; встановлення нової «влади рад» характеризує як «втрачені можливості» та «перерваний поступальний економічний розвиток». Роки еміграції для автора – це «час скорботи за щасливими роками» і «важкі роки безправного емігранта». Як підтвердження своїх переживань О. Фенін наводить слова польського гірничого інженера Йосипа Кржижановського: «Кому ж, як не полякам, які мали цілі генерації політичних емігрантів, не знати «цієї злої мачухи», а тому, нам, полякам, неможливо поставитися по-іншому, як найбільш сердечним чином і з повним розумінням важкості життєвих умов вашої нещасної еміграції 1918 і наступних років». Усе те, що відбувалося в СРСР для Олександра Феніна було «триваючим безумством безглуздості й жорстокості».

**Adam Szymala / mgr /
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie /
adam.szymala@doktorant.ujd.edu.pl**

Pokój pomiędzy Ukrainą a Rosją?

Autor postara się odpowiedzieć na pytanie; czy pokój pomiędzy Ukrainą, a Federacją Rosyjską jest możliwy, biorąc pod uwagę sytuację geostrategiczną i imperialne interesy Rosji? Czy zawarcie pokoju z Ukrainą jest w ogóle w interesie Putina (Rosji)? Omówiona zostanie polityka geostrategiczna obecnej amerykańskiej administracji w kontekście rywalizacji USA z CHRL i zagrożeniami generowanymi przez Iran i Koreę Północną oraz rola jaką mają/mogą mieć, do spełnienia państwa europejskie (UE, państwa NATO i niezrzeszone). Czy dojdzie do „Jałty” 2025?

**Valeriia Tsubenko / prof., dr hab. /
valeriia13gold@gmail.com**

The evolution of the Russian government's policy towards the Polish population and its implementation in the Kyiv Governorate in the 19th - early 20th centuries

This research was carried out as part of the scholarship program “Month in Poland”, funded by the Mieroszewski Center. In the context of the radical political and state changes that modern Ukraine is experiencing, especially in connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine started on February 24, 2022, there is a growing interest in the policy of the Russian Empire, which was actively held in the 19th and early 20th centuries in the Kyiv Governorate related to the Polish population. For a long time, Polish people were direct participants in the processes taking place in the Kyiv Governorate. The relevant aspect is pointed out that the Polish question was at the center of the Russian government's attention and was considered as quite acute in the domestic and foreign policy of the Russian Empire in the 19th century. As this above-mentioned case of exemplification, it can be outlined the evolution of state policy towards the Polish population living in the Kyiv Governorate and the introduction of restrictive legislation against Poles. Furthermore, the anti-Polish legislative policy of the Russian government and its management methods were formed as philosophy of violence, unification of all forms of life as well as destruction of national identity. The Russian government's struggle with the Polish national liberation movement in the Kyiv Governorate was associated with various reactionary measures in education, religious oppression, censorship, and the exclusion of the Polish language. As a result of the studies, the author came to the conclusion that the policy of restriction was developed in Russian legislative acts that were publicly released. The cause of legal constraints on Poles were based on their ethnic origin and their Catholic faith. By some public acts, the tsarist government demonstrated loyalty, but in real life, persecution and punishment were covertly applied to the Polish population in sub-legal secret circulars.

**Liliia Tsyganenko / prof., dr hab. /
Dunajski Instytut Uniwersytetu Narodowego „Akademia Morska w Odessie” /
liliatsyganenko@gmail.com**

Тиша болю: досвід депортації українських і польських жінок (40-ві роки XX ст.)

В рамках історії депортацій жіноча доля часто залишається на периферії досліджень, незважаючи на значну роль жінок у цих подіях. Українські та польські жінки, депортовані зі своїх звичних місць проживання до Польщі або до СРСР, опинилися в однаково важких умовах. Вивчення їхнього досвіду дозволяє нам не лише краще зрозуміти масштаби та наслідки депортаційних операцій радянської влади (в тому числі й операція «Вісла»), а й виявити, як гендерні особливості сприйняття цих трагедій впливають на історичне осмислення подій, на наше сьогодення. Більшість жінок у процесі депортації потрапляли у важкі умови, що включали голод, хвороби, нестачу медичної допомоги, сексуальне насильство. Разом із малолітніми дітьми жінки стикалися з необхідністю виживання в умовах, де не було ні ресурсів, ні відповідної підтримки. Операція «Вісла» (1947) стала одним із найбільших насильницьких переселень у післявоєнній Європі. За даними, протягом операції було депортовано 77 791 осіб, з яких 18 866 чоловіків, 35 152 жінки та 22 174 дитини. У період з 1944 по 1946 роки зі Східної Галичини було переселено значну кількість поляків. Згідно з деякими джерелами, кількість поляків, які були переселені, становила майже 140 000 осіб. Таким чином, польське населення було переселене з території України до Польщі, а українці з польських земель в Україну, що відбувалося практично паралельно. Ці події, хоч і різні за своїм характером, були частиною однієї загальної політики повоевних депортацій у Східній Європі. Внаслідок депортацій українські та польські жінки зазнали не лише фізичного насильства, а й тяжких культурних втрат, але при цьому, відіграли важливу роль у збереженні традицій і пам'яті, служили хранительками національної ідентичності. Після переселення багато українських та польських жінок зіткнулися з довготривалими психологічними травмами, пов'язаними з насильством, втратою будинку, рідних та звичного життя. Ці травми часто передавалися наступним поколінням, впливаючи на психоемоційний стан сімей та громад. Подолання травм та відновлення культурної ідентичності стали важливим завданням для жінок, які продовжували передавати традиції, мову та пам'ять про рідні місця, незважаючи на спроби асиміляції та знищення культурних відмінностей. Дослідження ролі жінок у контексті депортації, важливі для повнішого розуміння процесів, що відбувалися у Східній Європі в післявоєнний період. Це дозволяє побачити багатогранність цих трагічних подій.

**Anna Wardzińska / dr /
Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie /
anna_wardzinska@o2.pl**

Dziennikarze lwowscy w walce o tożsamość rusińską z kulturowo-politycznymi wpływami „Moskwy” w XIX w.

Referat ma na celu odpowiedź na pytanie o rolę dziennikarzy lwowskich i ich działania podejmowane w najistotniejszej dla Królestwa Galicji i Lodomerii w XIX w. tzw. kwestii rusińskiej. Walka o tożsamość rusińską przybierała różne formy – od kulturowych, poprzez narodowe i społeczne aż po polityczne. Publicyści zabierający głos w sprawie rusińskiej mieli różne pochodzenie społeczne, narodowo-etniczne i wyznaniowe, lecz sami określali się jako Polacy. Część z nich, określając się mianem gente Rutheni, natione Polonipodkreślała tym samym nierozzerwalność dwóch narodów żyjących na Rusi Czerwonej – Rusinów i Polaków.

W artykule podjęta zostanie ponadto próba odpowiedzi na pytanie, co sprawiło, że publicyści i działacze lwowscy o tak różnym pochodzeniu społecznym, narodowo-etnicznym i wyznaniowym, mówili zasadniczo jednym głosem, jeśli chodzi o

кwestię tożsamości rusińskiej, a także jakich sposobów i argumentów używali w obliczu zagrożenia wpływami Moskwy i próbami rusyfikacji.

Leonid Zaszkilniak / prof., dr hab. /
Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki /
leoza10@gmail.com

Про дискусійні питання українсько-польських відносин в роки Другої світової війни (19 тез)

У доповіді розглянуто і проаналізовано сучасний стан досліджень дискусійних питань взаємин українців і поляків під час Другої світової війни, зокрема передумов, головних чинників і наслідків збройного конфлікту українського національно-визвольного руху і польського руху опору в західноукраїнських землях. Наголошено на методологічних відмінностях сучасних української і польської історіографій в підходах і оцінках виникнення та розвитку конфліктних ситуацій. Обґрунтовано потребу врахування польськими істориками і політиками суб'єктності українського національно-визвольного руху і взаємної поваги до поглядів іншої сторони.

Janusz Zuziak / prof., dr hab. /
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie /
j.zuziak@ujd.edu.pl

Polska i Ukraina w planach federacyjnych Józefa Piłsudskiego

Główne tezy:

- 1918, odzyskanie niepodległości. Troska Piłsudskiego o bezpieczną przyszłość młodego państwa;
- Idea budowy „Międzymorza” wysuwana była w XX wieku wielokrotnie, przede wszystkim przez polityków polskich, m.in. Józef Piłsudski, Władysław Sikorski, Leszek Moczulski,
- Bardzo interesujący pomysł utworzenia federacji państw Europy Środkowej i Wschodniej wysuwany przez Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową był korzystny dla bezpieczeństwa europejskiego;

Organizatorzy

Partner

Współpraca

Patronat honorowy

**PÓLSKIE TOWARZYSTWO
NAUK POLITYCZNYCH**
POLISH POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION